

ΚΡΙΤΗΡΙΟ 2

ΚΕΙΜΕΝΑ

Τα τρία κείμενα που θα διαβάσετε αναφέρονται στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918). Το Α΄ κείμενο συνιστά απόσπασμα από εκλαϊκευμένο ιστοριογραφικό έργο σύγχρονου Γάλλου ιστορικού. Το Β΄ κείμενο είναι δημοσιογραφικό άρθρο αναρτημένο σε δικτυακό τόπο και παρουσιάζει ένα περιστατικό που συνέβη τα Χριστούγεννα του 1914. Τέλος το Γ΄ κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Στράτη Μυριβήλη « Η ζωή εν Τάφω. Το βιβλίο του πολέμου» στο οποίο ο ήρωας του μυθιστορήματος, ο λοχίας του πεζικού Αντώνης Κωστούλας καταγράφει σε γράμματα-ημερολόγιο, που σκοπεύει να στείλει στην αγαπημένη του, τις εμπειρίες, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, κατά την περίοδο που αυτός πολεμά στο Μακεδονικό Μέτωπο το 1917.

Κείμενο Ι: Εξηγώντας τον 20ό αιώνα στον εγγονό μου Γκουεντάλ

Ο πρώτος [Παγκόσμιος Πόλεμος] είναι μια από τις σπάνιες δοκιμασίες της ιστορίας που συσπείρωσε τους λαούς γύρω από τους ηγέτες τους. Η πατριωτική ομοφωνία κυριάρχησε σε κάθε στρατόπεδο, οι ηγέτες έπεισαν τους πολίτες –και συχνά είχαν δίκιο– ότι ο εχθρός επιτίθετο στην ύπαρξή τους την ίδια, και στην ύπαρξη της πατρίδας τους. Αυτό το χαρακτηριστικό εξηγεί το γεγονός ότι, σε αντίθεση με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε καμιά από τις εμπόλεμες χώρες δεν λειτούργησε, ανάμεσα στο 1914 και το 1918, κάποιο ξενοκίνητο κόμμα.

Βεβαίως, η πρώτη παγκόσμια σύγκρουση είχε τους αντιπάλους της: οι τελευταίοι, όμως, δεν ήταν αλληλέγγυοι με τον εχθρό· δήλωναν ειρηνιστές, επαναστάτες, αντίπαλοι όλων των κυβερνήσεων, αν όχι όλων των πολέμων-καταδίκαζαν τον «ιμπεριαλιστικό» πόλεμο, αλλά θεωρούσαν δίκαιη την υπεράσπιση της χώρας τους.

Οι λαοί είχαν κληρονομήσει τις βεβαιότητές τους από μια μακράιωνη ιστορία. Είχαν διδαχτεί ότι το πεπρωμένο τους εξαρτάται από τον αμυντικό αγώνα εναντίον ενός προαιώνιου εχθρού: ο Γάλλος εναντίον του Γερμανού που πήρε την Αλσατία-Λορένη· ο Γερμανός ενάντια στα σλαβικά στίφη, και εναντίον του Γάλλου που έκαψε το Παλατινάτο επί Λουδοβίκου XIV και ο οποίος δεν μπορεί να χωνέψει τις επιτυχίες της Πρωσίας· οι Ρώσοι εναντίον των Κίτρινων και των Γερμανικών Φυλών, χθесινών Τατάρων και Τευτόνων, σήμερα Τούρκων και Γερμανών· το ίδιο ισχύει για τον Ιταλό, αντίπαλο του Αυστριακού, ή για τη Μεγάλη Βρετανία της οποίας η ηγεμονία απειλείται από την ακατανίκητη ενίσχυση της Γερμανίας, η οποία, διακηρύσσει το μίσος της για τον Άγγλο που την εμποδίζει να μεγαλώσει, να αναπτυχθεί.

Ferro, M. (2008). *Εξηγώντας τον 20ό αιώνα στον εγγονό μου Γκουεντάλ*. Μτφ. Γιάννης Καυκιάς, Αθήνα, εκδόσεις Πολύτροπον, σ. 23-25 (Διασκευή)

Κείμενο II: Η «ανταρσία της ανακωχής» τα Χριστούγεννα του 1914

Τα πρώτα Χριστούγεννα από την έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τον χειμώνα του 1914, πάνω από 1 εκατ. στρατιώτες του Δυτικού Μετώπου²⁰, αψηφώντας τις εντολές των ανωτέρων τους, εγκατέλειψαν τα χαρακώματα και σκορπίζοντας ευχές γιόρτασαν με τον εχθρό, παίζοντας ποδόσφαιρο σε μια αυθόρμητη εκχειρία που έμεινε για πάντα στην παγκόσμια ιστορία. Μια «ανταρσία της ανακωχής» εν μέσω του «Μεγάλου Πολέμου» που τελικά στοίχισε τη ζωή σε περισσότερους από 18 εκατ. ανθρώπους.

Την παραμονή των Χριστουγέννων, άνδρες του βρετανικού στρατού άκουσαν τους Γερμανούς να τραγουδούν τα κάλαντα και είδαν φανάρια και μικρά έλατα στα χαρακώματα τους. Τα μηνύματα άρχισαν να περνούν σε όλους τους στρατιώτες, με την επόμενη ημέρα να βρίσκει Βρετανούς και Γερμανούς να ανταλλάζουν δώρα, να βγάζουν φωτογραφίες, να θάβουν τους νεκρούς τους και να παίζουν έναν αγώνα ποδοσφαίρου για να γιορτάσουν την εκχειρία που μόνοι τους αποφάσισαν.

Πολλοί αξιωματικοί ανησύχησαν πως η συμπεριφορά των στρατιωτών τους θα υπονόμει το μαχητικό πνεύμα, με αποτέλεσμα οι ανώτεροι να δίνουν εντολές για λήψη μέτρων ώστε να μην συμβεί ξανά ανάλογο περιστατικό, θέλοντας να διατηρήσουν την αυθόρμητη ανακωχή στο επίπεδο ενός μεμονωμένου περιστατικού στο Δυτικό Μέτωπο. «Εκείνα τα Χριστούγεννα, κατάφεραν να κάνουν θανάσιμους εχθρούς, φίλους για μια στιγμή», ανέφερε ο ιστορικός Φράνσις Τουντρώου, σύμφωνα με το BBC.

Για τον ποδοσφαιρικό αγώνα που απθανάτισε ο φωτογραφικός φακός και έμεινε για πάντα στην ιστορία, χρησιμοποιήθηκε μια μπάλα που φτιάχτηκε από άχυρο δεμένο με σπάγκο, ενώ τα τέρματα φτιάχτηκαν από ξύλα, χλαίνες και κράνη. Όμως λέγεται πως ποδοσφαιρικοί αγώνες διεξήχθησαν κατά μήκος όλου του Δυτικού Μετώπου, ενώ στρατιώτες έβγαιναν από τα χαρακώματα και αντάλασσαν δώρα και ευχές.

Η ανταρσία της ανακωχής επιβεβαιώνεται και από τα αρχεία του γερμανικού στρατού. Σύμφωνα με τον Τουντρώου, ένας στρατιώτης έγραψε στον αδερφό του για τον αγώνα ποδοσφαίρου, εντούτοις ο στρατός δεν του επέτρεψε να δώσει περισσότερες πληροφορίες. Επιπλέον ο Τουντρώου, ανέφερε στο BBC ότι ο στρατιώτης Καρτ Ζέχμης έγραψε στο ημερολόγιο του ότι «οι Άγγλοι έφεραν μια μπάλα ποδοσφαίρου από τα χαρακώματα και πολύ σύντομα ένα ζωηρό παιχνίδι ακολούθησε».

Συγκλονιστική είναι και η μαρτυρία του Άγγλου, Μπέρι Φέλσταντ, στρατιώτη του Δυτικού Μετώπου, ο οποίος έως το τέλος της ζωής του θυμόταν λεπτομερώς εκείνη την ημέρα. «Τα όπλα σίγησαν και οι στρατιώτες άρχισαν να βγαίνουν από τα χαρακώματα τους. Αφήσαμε και εμείς τα όπλα και συναντήσαμε τον εχθρό. Απ' όσο θυμάμαι, οι Γερμανοί βγήκαν πρώτοι και

²⁰ Το Δυτικό Μέτωπο υπήρξε το σημαντικότερο μέτωπο του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Στα χαρακώματα από τη μία πλευρά ήταν οι Γερμανοί, ενώ από την άλλη Γάλλοι, Βρετανοί, Βέλγοι και στη συνέχεια και Αμερικανοί. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν σε εκείνα τα χαρακώματα σε μια αέναη μάχη που έμεινε στην ιστορία ως ο «πόλεμος της φθοράς».

άρχισαν να έρχονται προς το μέρος μας. Τους αντιγράψαμε αυθόρμητα. Χαιρετηθήκαμε και αρκετοί από εμάς άρχισαν να παίζουν ποδόσφαιρο. Μην φαντάζεστε τίποτα οργανωμένο. Μια αυτοσχέδια μπάλα βρέθηκε από το πουθενά και περίπου 50 άτομα αλλάζαμε πάσες».

(<https://tvxs.gr/news/san-simera/i-%C2%ABantarsia-tis-anakoxis%C2%BB-ta-xristoygenna-toy-1914> Επιμέλεια: Ευαγγελία Ασημακοπούλου ανακτήθηκε 13/1/2019)

Κείμενο III: Ένα τέλος που είναι μια αρχή

[...]

Μιαν επανάσταση.

Να πολεμήσουμε για τη λευτεριά! Για τους σκλαβωμένους της Ανατολής και της Θράκης. Για όλους τους σκλάβους. Ώ! Πάντα αξίζει να πολεμά κανείς για τη λευτεριά και για τους σκλάβους. Μέσα στον κάθε σκλάβο υπάρχει ένα μέρος από τη δική μας σκλαβιά. Όμως να ρίζουμε και το Βασιλιά! Η πορφύρα, τι ερεθιστικό πανί για τον βαρβάτο ταύρο του λαού! Φτάνει να ξέρεις να το κουνίσεις μπροστά στα ερεθισμένα μάτια του. Το ρέμα με πήρε σύψυχο και σύγκορμο. Ένα κύμα τυφλό και παντοδύναμο μ' άρπαξε πάνω στην αφρισμένη χήτη του, έτσι δα σαν ένα πελεκούδι. Και τώρα να με, ένα ναυάγιο αρκετά τρομαγμένο και πάρα πολύ έκπληκτο, πεταμένο στην κορφή ενός πετρενίου βουνού τα Σερβίας. Να με τώρα παραδομένος, δεμένος τελειωτικά πάνω στον τεράστιο τροχό του Πολέμου. Είναι αυτό ένα γεγονός αγιάτρευτο πια, που το δέχομαι μ' ένα παράξενο, ρομαντικό παράπονο, σαν να μην ήμουν εγώ που το θέλησα. Όμως η εγκαρτέρηση δεν μου λείπει. Και πάντα με τριβελίζει μια αδάμαστη δίψα έντονης ζωής και αγώνων, κι ο πικρός ηδονισμός της δυστυχίας που πατάει το δόντι σκληρά στη σάρκα και σου δίνει πιο δυνατά την αίσθηση του «υπάρχειν». Πιο δυνατά κι από τη χαρά. Αφήνουμε στον ίλιγγο της φοβερής ρόδας. Αφήνουμε δεμένος πάνω της με την πικρή και πονηρή ευχαρίστηση των χριστιανών, που βλέπανε τους βασιανιστές τους σαν ανύποπτους πλασαδόσους εισιτηρίων για τον Παράδεισο.

Είμαι κιόλας τόσο νέος!

Η Ρόδα του Πολέμου.

Τη βλέπουμε, μιλιούνια ανθρωποι, που ξεπροβάλλει μες από το μουχλιασμένο χάος και γυρίζει και τρίζει σπαραχτικά σα μαγγανοπήγαδο θεόρατο. Ο ορίζοντας είναι κοκκινόμαυρος, η γης ανίζει άλικους αχνούς. Ο θεόρατος τροχός γυρνά ολοένα, γυρνά αιώνες μαζί με τη γης και στριγγλίζει πάνω από την άβυσσο, στριγγλίζει σπαραχτικά. Κ' εγώ είμαι δεμένος χειροπόδαρα πάνω του. Ακολουθώ θέλοντας και μη το μοιραίο του γύρισμα τ' οκνό. Γιατί γυρίζει χωρίς να βιάζεται, απελπιστικά αργά. Έχει τη σίγουρη κι αδυσώπητη κίνηση των φυσικών νόμων. Είναι ένα τεράστιο ζο με δόντια σιδερένια, μασά με απάθεια τη σπαρταριστή ανθρώπινη σάρκα. Όλο φρέσκια, ανθισμένη σάρκα.[...]

Στράτη Μυριβήλη, Η ζωή εν Τάφω. Το βιβλίο του πολέμου. 16η Έκδοση. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι.Δ. Κολλάρου & Σίας Α.Ε., σ. 18-19.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Το **Κείμενο II** παρουσιάζει μια ιστορική στιγμή του Α' Παγκόσμιου Πολέμου. Ποιο είναι το γεγονός που αφηγείται; Να το παρουσιάσετε συνοπτικά σε 100 λέξεις.

(Μονάδες 10)

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους ακόλουθους ισχυρισμούς που αναφέρονται στα **Κείμενα I και II**:

- I. Οι ηγέτες των εμπλεκόμενων κρατών αμφισβητήθηκαν από τους λαούς τους. (κείμενο Α΄) (2 μονάδες)
- II. Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος προκάλεσε εμφύλιες συρράξεις στα εμπλεκόμενα κράτη. (κείμενο Α΄) (2 μονάδες)
- III. Οι ειρηνιστές θεωρούσαν δίκαιη την υπεράσπιση της πατρίδας τους. (κείμενο Α΄) (2 μονάδες)
- IV. Κάθε λαός είχε την βεβαιότητα ότι αγωνιζόταν για το δίκιο του. (κείμενο Α΄) (2 μονάδες)
- V. Η Γερμανία στρέφεται ενάντια στη Μ. Βρετανία για λόγους φυλετικού μίσους. (κείμενο Α΄) (2 μονάδες)
- VI. Η ανακωχή του Χριστούγεννα του 1914 ήταν ένα προσχεδιασμένο γεγονός. (κείμενο Β΄) (2 μονάδες)
- VIII. Ο τρόπος που αντιμετωπίστηκε το περιστατικό της ανακωχής από τους αξιωματικούς (κείμενο Β΄) συνάδει με την άποψη που διατυπώνεται στο κείμενο Α΄ ότι «Οι λαοί είχαν κληρονομήσει τις βεβαιότητές τους από μια μακρά ιστορία. Είχαν διδαχτεί ότι το πεπρωμένο τους εξαρτάται από τον αμυντικό αγώνα εναντίον τους προαιώνιου εχθρού» (3 μονάδες)

(Μονάδες 15)

Ερώτημα 2ο

Το **Κείμενο III** που διαβάσατε φαίνεται να προέρχεται από το Ημερολόγιο του λοχία Αντώνη Κωστούλα, εθελοντή λοχία, φοιτητή, που κάπκε κατά λάθος στα βουλγάρικα χαρακώματα του Α' Παγκόσμιου Πολέμου. Να καταγράψετε σημεία του κειμένου με τα οποία τεκμηριώνεται ότι πρόκειται για ημερολόγιο.

(Μονάδες 15)

Ερώτημα 3ο

Στο **Κείμενο III** ο πόλεμος περιγράφεται με εικόνες. Ποιες είναι αυτές και ποιαν αντίληψη για τον πόλεμο δείχνουν;

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Γ

Αν συγκρίνουμε τα υπογραμμισμένα αποσπάσματα των **Κειμένων I** και **II** ποια βασική αντίφαση παρατηρούμε; Πώς ερμηνεύεται;

(Μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Δ

Τα τρία κείμενα που διαβάσατε αναφέρονται στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο πλαίσιο αφιερώματος για τα 100 χρόνια από τη λήξη του, αξιοποιείτε στοιχεία από τα κείμενα και γράφετε ένα άρθρο (300-400 λέξεων) στη σχολική εφημερίδα, όπου παρουσιάζετε τους παράγοντες που οδηγούν σε πολεμικές συγκρούσεις τα κράτη και τον ρόλο της ιστορικής εκπαίδευσης στη συμφιλίωση των λαών και στην ενδυνάμωση της ειρήνης ανάμεσα στα εθνικά κράτη.

(Μονάδες 30)